

บทคัดย่อ

ด้วยเหตุที่ในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ และได้เข้ามามีอิทธิพลต่อรูปแบบของการระงับข้อพิพาท จนกระทั่งเกิดความพยายามที่จะคิดค้นรูปแบบของการระงับข้อพิพาทที่นำเอาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร หรือที่เรียกว่า "การระงับข้อพิพาททางออนไลน์ (Online Dispute Resolution: ODR) และด้วยเหตุที่การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการเป็นรูปแบบของการระงับข้อพิพาทที่เป็นที่นิยมมากขึ้นทุกขณะ จึงส่งผลให้มีความพยายามที่จะพัฒนาการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการให้อยู่ในรูปแบบของการอนุญาโตตุลาการออนไลน์เช่นกัน

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการที่ผ่านหรือไม่ผ่านทางออนไลน์ก็ตามต่างก็มีหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกัน รวมตลอดถึงหลักการในเรื่องความสำคัญของศาลในการที่จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการอนุญาโตตุลาการด้วย ซึ่งในการพิจารณาทบทวนของศาลที่มีต่อกระบวนการอนุญาโตตุลาการนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงปัญหาในส่วนของ การกำหนดเขตอำนาจศาลเพื่อให้ทราบในเบื้องต้นเสียก่อนว่าในแต่ละบทบาทของศาลที่มีต่อกระบวนการอนุญาโตตุลาการนั้น ศาลใดและศาลของประเทศใดที่จะเข้ามามีเขตอำนาจเหนือกระบวนการอนุญาโตตุลาการที่เกิดขึ้น

แต่ทั้งนี้ด้วยลักษณะของการดำเนินกิจกรรมใดๆ ผ่านทางออนไลน์อาจทำให้เกิดความยากลำบากในการระบุถึงสถานที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ด้วยเหตุนี้การใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์จึงส่งผลให้การกำหนดเขตอำนาจศาลเหนือการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการอาจเกิดความยุ่งยากและเกิดประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ ปัญหาความไม่เหมาะสมของทฤษฎีที่นำมาใช้กับการอนุญาโตตุลาการที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันที่จะนำมาใช้กับการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ เนื่องจากโดยลักษณะของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ซึ่งอาจไม่สามารถระบุหรือกำหนดสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการ (place of arbitration) ได้ทำให้ทฤษฎีสถานที่นั่งพิจารณา (The seat theory) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการอาจประสบกับปัญหาในการนำมาใช้เป็นทฤษฎีพื้นฐานของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ และสืบเนื่องจากปัญหาของความไม่เหมาะสมดังกล่าวจึงได้ส่งผลต่อการกำหนดเขตอำนาจศาลด้วยเนื่องจากทฤษฎีแต่ละทฤษฎีมีหลักการที่นำมาใช้ในการกำหนดเขตอำนาจศาลที่จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการอนุญาโตตุลาการที่ต่างกัน ดังนั้นหากการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทฤษฎีพื้นฐานซึ่งแตกต่างจากการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในรูปแบบ

ปกติแล้ว โดยผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ก็จะส่งผลให้การกำหนดเขตอำนาจศาลที่จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการอนุญาโตตุลาการก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จากประเด็นปัญหาดังกล่าว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็น ๒ แนวทาง คือ (๑) ให้ยังคงยึดถือตาม The seat theory เช่นเดิม หรือ (๒) หันมาให้ความสำคัญกับทฤษฎีการปลดการอนุญาโตตุลาการจากการผูกพันของระบบกฎหมายภายใน (The delocalization theory) ซึ่งจากการศึกษาแล้วพบว่า แม้ทั้งสองทฤษฎีนี้ต่างก็มีข้อบกพร่องในตัวของมันเองแต่เมื่อพิจารณาแล้วกลับเห็นได้ว่า การยึดเอา The seat theory มาเป็นทฤษฎีพื้นฐานเช่นเดิมนั้นน่าจะเหมาะสมและก่อให้เกิดปัญหาน้อยกว่าการนำเอา The delocalization theory มาใช้

นอกจากนี้เนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ในประเทศไทยยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการออนไลน์ให้เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากจะมุ่งทำการศึกษาการอนุญาโตตุลาการออนไลน์ในส่วนของภาคทฤษฎีแล้ว ยังทำการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ขึ้นในประเทศไทยซึ่งจะเป็นการนำเสนอแนวทางที่อาจมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการออนไลน์ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต โดยได้เสนอให้มีการสร้างระบบของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการออนไลน์ขึ้นในประเทศไทย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้มุ่งทำการศึกษานี้อาทั้งในส่วนของภาคทฤษฎีและแนวทางเพื่อที่จะทำให้เกิดผลขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติอันจะนำไปสู่การพัฒนาวงการอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยต่อไปในอนาคต